

Ирена М. Пантић¹
Академија струковних студија
косовско-метохијска, Одсек Пећ, Лепосавић

ЕНГЛЕСКИ ЗАМЕНИЧКИ ОБЛИК АНУ И ЊЕГОВИ СРПСКИ ПРЕВОДНИ ЕКВИВАЛЕНТИ

Апстракт: *Рад представља контрастивну анализу енглеског заменичког облика ану и облика у којима се он реализује у српском језику. Поред тога, бави се и сложеницама у које ану ступа са речима различите морфолошке врсте (body, thing, one, where...) у процесу композиције. На основу упоредне анализе паралелног књижевног корпуса видеће се које су то форме српског језика које могу најпрецизније да пренесу изворни смисао. Будући да српски језик по својој структури нема одговарајући формални кореспондент, тј. једночлани израз који би и обликом и смислом потпуно парирао енглеском, видеће се колико је разграната понуда преводних еквивалената коју српски језик пружа. Дужна пажња биће поклоњена откривању лингвистичког окружења (одрична, упитна и потврдна реченица) у којем ови облици могу одговорати неодређеним, општим или одричним заменицама, или чак имати референцу личних или показних заменица. Жеља ауторке је да се на тај начин код матерњих говорника српског језика подигне свест о постојању сложених структура које по својој семантици одговарају енглеском неодређеном заменичком облику ану и његовим сложеницама.*

Кључне речи: *ану, заменица, заменички облик, неодређени, еквивалент, енглески језик, српски језик, сложеница.*

1. Увод

Према подацима из Оксфордског речника енглеског језика (OED), заменички облик *ану* присутан је у језику још из раног староенглеског² периода у облику *ǣnig*. Како је *ану* германског порекла, у сличном облику и значењу

¹ irena.pantic@akademijakm.edu.rs

² Староенглески (*Old English*) период развоја енглеског језика оквирно траје од појаве најранијих писаних споменика (IX век) до 1150. године. Сматра се да се језик још у VII веку (рани старо-

данас постоји и у холандском (*eenig*) и немачком језику (*einig*). Сложенице које *any* образује нешто су млађе по постању. Њихово присуство у језику речник датира у средњоенглески³ период. Најстарије међу њима су сложенице са *-body*, настале у XI и са *-way*, настале у XII веку. Сложенице са *-thing*, *-one* и са *-where* у енглеском су од XIV века. Конкретност у значењу ових сложених заменица у односу на њихов први део (*any*) учврстила им је позицију у језику (Crutne, 1935:p.15).

Прегледањем бројних граматака на енглеском и српском језику уочено је да је категоризација облика *any*, тј. његово сврставање у одговарајућу језичку класу (заменица, детерминатор, прилог, квантификатор и др.) питање око којег аутори тешко постижу консензус. Још је тридесетих година прошлог века уочено да *any* припада групи језичких јединица које су ученицима енглеског језика тешке, не само због шароликог значења, већ и због тога што је свако од тих значења обележено специфичном граматичком употребом (Palmer, 1938:p.8). Консултујући неке од популарнијих граматака енглеског језика код нас, уочили смо врло разноврсну класификацију и улогу облика *any* и његових сложених облика.

Већ почетком XX века уочено је да *any* може да се користи и као заменица и у функцији придева (Opions, 1904:p.149), али и да његова конверзија у именицу није тако рестириktivна (Kruisinga, 1911). Тиме је традиционална класификација заменица постала отворена за критиковање (Kruisinga, 1932:p.127). Граматичари тридесетих година прошлог века (Crutne, 1935; Palmer, 1938) имали су групу неодређених придева ограничавајућег значења (*indefinite limiting adjective*) који имају улогу неодређене заменице (Crutne, 1935:p.30). Ту спадају *any*, *anyone*, *anybody*, *any one*, мада се *any* убраја и у регуларне неодређене придеве (Crutne, 1935:p.57). *Any* је описиван као детерминатор, као детерминатив⁴ и као прилог за степен⁵ (Palmer, 1938:p.8). Као детерминатор *any* се користи и као именички модификатор (*noun modifier*) и као именичка замена (*noun-substitute*). Као детерминатив еквивалент је броју *one* за неброји-

---

енглески) одвојио од старогерманског, али из тог периода не постоје споменици. Пре старогерманског на острву се говорио келтски.

³ Средњоенглески (*Middle English*) период траје од 1150. до 1500. године.

⁴ Назив 'детерминатив' користи се за све придевске заменице или прономиналне придеве који детерминишу нешто у вези са именицом, а да је притом не описују.

⁵ *Any* као прилог за степен (*adverb of degree*), за разлику од других прилога, користи се само да модификује придев/прилог испред којег стоји, и то у компаративу (*any longer*, *any better*, *any more interesting*).

ве именице у множини. Као прилог за степен користи се само у питањима, одричним реченицама или реченицама којима се изражава сумња или услов.

Граматику друге половине XX века (Zandvoort, 1962; Jespersen, 1965; Long, 1969; Quirk et al., 1972; Palmer, 1976; Thompson & Martinet, 1991), такође врло шаролико детерминишу проблематику. *Any* као једна од неодређених заменица може да исказе различит степен неодређености (Zandvoort, 1962:p.168). Као прономинални квантификатор може да се користи и самостално, као именица, придев и заменица (Jespersen, 1965:p.580 и Thompson & Martinet, 1991:p.67). Поред улоге неодређеног детерминатора уз бројиве и небројиве појмове у оба броја, *any* може да има и недеklarативну⁶ заменичку улогу, али и улогу интензификатора (Quirk et al., 1972:p.364). Као општи детерминатор *any* може бити употребљен придевски, заменички (Palmer, 1976:p.48) или као неодређени партитив (Palmer, 1976:p.60). У мањини су аутори који су организовали своја језичка испитивања следећи систем граматичких форми, а не значења. Лонг (1969) сврстава *any* у групу заменица, а даље у подгрупу детерминаторских заменица за неодређеност. Увиђа да овако прецизно одређивање има своје недостатке и ограничења, јер се значење неодређености често преклапа са значењем количине и броја, посебно када се *any* користи као детерминаторски модификатор. Тада његово значење одговара семантичком контексту неодређеног члана *a* 'неки, није битно који' (p.45).

Граматику XXI века (Carter & McCarthy, 2006; Downing, 2015) доносе донекле измењену класификацију. *Any* називају неодређеном квалитативном заменицом (*indefinite qualifying pronouns*). Хипероним свих квалитативних заменица био би заменски облик⁷ (*substantive form*), будући да он обједињује све речи којима се избегава понављање већ поменутих речи, израза, фраза из текста (Carter & McCarthy, 2006:p.248). У погледу функције, *any* и његове сложенеце називају се недеklarативним речима јер се све користе у нефактичком значењу у смислу неиспуњења или потенцијалности у одричним, упитним, условним и поредбеним реченицама. По врсти сматрају се детерминаторима/заменицама (Downing, 2015:p.24). Значење им је такво да као заменице директно упућују на неодређену особу или појам, и то онај који није присутан у дотадашњем дискурсу. У том смислу чак могу да се понашају више као именица са постмодификатором, него као заменица (Downing, 2015:p.372).

⁶ *Non-assertive* – недеklarативан облик са негацијом као алтернација негативном облику (*no, nothing, nobody, no one, nowhere, no more, none*) без негације.

⁷ Супституент (Piper, 1983:p.8), реч-заменљивач (Klajn, 1978:p.24)

Ситуација са сложеним облицима у смислу морфолошке класификације знатно је стабилнија. Именичко-заменичке сложенице са *-body*, *-one* и *-thing* настале су простим срастањем, те њихов облик не тражи никакав посебан третман (Kruisinga, 1932:p.330). Референца сложених неодређених заменица може да буде општа, као *anyone*, и посебна, као *anybody* (Carter & McCarthy, 2006:p.391). Сложенице аниматне референце (*-body* и *-one*), за разлику од сложеница са неаниматном референцом (*-thing*), могу да добију генитивни наставак (Zandvoort, 1962:p.183). Иако су по облику у једнини, могу да се користе и са глаголом у множини⁸ (Carter & McCarthy, 2006:p.549).

Поред сложених заменица, аутори говоре и о сложеним везницима *anyway* (може бити и везник и прилог) и *anyhow* (Carter & McCarthy, 2006:p.259; Quirk et al., 1972:p.674). Међу сложеним прилозима наводе месне *anywhere* и *anyplace*, временске *anywhen* и *anytime*, ређе за начин *anyhow* (Curme, 1935:p.18, Quirk et al., 1972:p.364), као и за правац из *anywhence* или до неке тачке *anywhither* (Jespersen, 1965:p.621). Прилошку употребу може да има и *anything*⁹ (Zandvoort, 1962:p.183).

С друге стране, граматике енглеског језика написане на српском¹⁰ за ниво Б2 и више углавном се са оскудицом односе према проблему поливалентности облика *any*. Помињу га као неодређену заменицу и као неодређени придев (Filipović, 1959:p.68, Mirić & Popović, 1992:p.72) и као подгрупу неодређених придева за количину (Mihailović, 1988:p.62). Сви аутори означавају разлике у смислу бројивости именице (бројиве, небројиве) и лингвистичког окружења у којем се та именица налази (потврдне, упитне и одричне¹¹ реченице). Сложенице са *-body* и *-one* за бића и са *-thing* за предмете наводе се искључиво као неодређене заменице (Filipović, 1959:p.69, Mihailović, 1988:p.89, Mirić & Popović, 1992:p.77). Тек се у новије време (Ђорђевић, 2007:p.81) уводи преименовање класе заменица у класу *заменичких облика*¹². Термин ‘заменица’ представља врсту речи са функцијом номинала,¹³ а термин ‘заменички облик’ само форму која може имати више функција. Заменице се садрже у заменичком

⁸ If *anybody* knocks at the door, tell *them* I'm out; *Anybody* didn't get your breakfast, didn't *they*?

⁹ He looked anything but pleased (anything but = not at all).

¹⁰ Filipović, 1959; Mihailović, 1988; Mirić & Popović, 1992; Ђорђевић, 2007.

¹¹ Ауторке Мирић и Поповић равноправно користе термине одричне, одречне и негативне реченице.

¹² Заменички облик ширег је опсега него класа заменица. Покрива све три функције – заменичку (функцију номинала), детерминаторску и мешовиту (функцију номинала и детерминатора).

¹³ Номинали – облици са функцијом именице у реченици.

облику, док обрнуто није случај, тј. термин ‘заменица’ је хипоним термина ‘заменички облик’. Нашу пажњу привлаче неодређени облици са заменичком функцијом – *anybody, anyone*, аниматне референце, и *anything, any one*, неаниматне референце, као и са мешовитом функцијом – *any, anybody’s, anyone’s*. Будући да немају сопствено значење, ове речи припадају функцијским речима са карактеристикама затворене класе.

Избегавање аутора да поменуће језичке категорије сврстају у једну групу и одговарајуће је именују иде под руку са израженом полисемичношћу описиваних облика. Чини се да би њихово груписање у конкретну језичку категорију било растеглив и никад довољно прецизан посао.

Слична двострука природа заменица препознаје се и у србистици. Пипер (Piper, 1983) говори о заменичким прилозима – посебном језичком подсистему речи са двојаком природом, заменичком и прилошком. То су заменичке речи које могу бити носиоци неких од главних синтаксичких функција у реченици. Непостојање јасних граница и у смислу њиховог садржаја и у смислу њиховог обима доводи до различитог тумачења њихових граматичких особина (Piper, 1983:р.7). Иако се о овим заменичким системима у литератури релативно слабо пише, по својој фреквентности у језичкој комуникацији и разноврсности категорија значења, оне никако нису речи периферног значаја (Piper, 1983:р.10). О заменичким прилозима – прилозима са особинама заменица говори и Клајн (Klajn, 1985:р.34), иако их због њихових морфолошких и семантичких обележја не сврстава у заменице. Пешикан (Pešikan, 1967) и Стевовић (Stevović, 1973) обрађују их кроз семантичку класификацију заменица.

Логичка функција коју *any* и његови сложени облици могу да имају истакнутија је него структурална функција, те се стога не може повући јасна линија демаркације између различитих граматичких функција. Облик *any* може да се дистрибуира кроз неколико класа речи и да има бројне различите функције унутар реченичне структуре. Из тог разлога неопходно је наћи што сврсисходније решење којим би се све оне објединиле у једну општу категорију, а потом прецизирала употреба сваког појединачног случаја. С тим у вези, трагање за идеалном класификацијом чини се прилично бесперспективним. Најрационалнијим се чини обједињавање свих форми у групу *заменичких облика*, као што то у светлу савремене морфологије чини Ђорђевић (2007:р.81). Поред тога, у истом је терминолошком реду и наслања се на Пиперов термин *заменичке речи*.

За стварање целовите слике о некој језичкој форми, поред облика и значења, неопходна је и њена употреба, јер свака реч ‘оживи’ тек у тексту и ситуацији у

којој је употребљена (Piper, 1983:p.30). Стога ће овде даља анализа бити вршена не на основу појединачних облика, већ на основу конструкција у којима се они налазе. То значи да ће корпусни садржај бити организован са освртом на окружење у којем се ти облици налазе. Под тиме подразумевамо значење реченице у којој су употребљени (потврдна, упитна, одрична), врсту речи која им претходи или следи и др. Тек тада би се могло рећи да процес контрастирања два језичка система са циљем откривања преводних еквивалената енглеских заменичких облика у српском има оправдање.

Жеља ауторке је да се овим радом пружи увид у формално-семантичко-структурални опис неких неодређених заменичких конструкција у енглеском и српском језику и тако помогне у изучавању језичких универзалија, олакша процес превођења и да педагошки значај учењу енглеског као страног, али и српског као страног или наследног језика.

2. Методологија рада

Методолошки приступ раду обележен је синхроно-дескриптивно-контрастивном природом истраживања. Због поменуте мултифункционалности облика *any*, овде је одлучено да се његово испитивање изврши у оквиру паралелног књижевног корпуса. Материјал за рад обезбеђен је у 304 корпусне јединице (просте и сложене) на енглеском и српском језику. Како је циљ био да се актуелизује материјал за рад, изабран је савремени британски роман *The Sense of an Ending* Џулијана Барнса (Julian Barnes) из 2011. године и његов превод на српски *Ово личи на крај* (прев. Зоран Пауновић). Овде ће бити приказане све еквивалентне форме у којима се поменути облици реализују у српском језику. Преводни еквиваленти на језику циља (овде српски) имају значење и ефекат који се подударују с лексичким елементом језика извора (овде енглески), без обзира на њихову форму.¹⁴

Након селекције и обраде материјала, извршена је његова организација према два критеријума – према критеријуму присутности и критеријуму учесталости. Направљен је преглед опште дистрибуције и присуства сваке корпусне јединице, а потом је то представљено табеларно. У прилог одлуци о нумеричком приказу дистрибуције облика ишла је чињеница да су тако представљени подаци транспарентни и лако упоредиви. Поред тога, њихова

¹⁴ При контрастивној анализи језика из различитих језичких породица прави се разлика између преводног еквивалената (елементи подударног значења) и формалног кореспондента (елементи подударне и форме и значења).

типичност и тенденције тако се могу генерисати на читаву врсту. С обзиром на то да је један од основних циљева овог рада био истражити начине превођења енглеског облика *any* на српски језик, анализа је организована на начин да може да има употребну вредност на пољу транслатологије. Стога је посебна пажња посвећена синтаксичком окружењу у којем се издвојени облици јављају (потврдне, упитне, одричне реченице).

Анализи корпуса претходила је организација корпусног материјала према значењу издвојених лексичких јединица. Корпусна грађа потврдила је присуство детерминаторског, прилошког и заменичког *any*. Од сложених облика детектоване су заменице *anything, anyone, anybody* и прилози *anyway* и *anywhere*. Сви заменички облици (*any, anything, anyone, anybody*) маркирани су према аниматној/неаниматној референци. Сваки пример дат је у оригиналном контексту и преведен.

3. Резултат анализе корпуса

Традиционалан став о употребљивости облика *any* и његових сложеница у одричним и упитним реченицама добио је пуну потврду у 64% реченица ове две врсте (48% у одричним и 16% у упитним). Међутим, знатно је и проширен у смислу њихове употребљивости у потврдим – 36%. Општа дистрибуција заменичког облика *any* и његових сложеница дата је у табели 1:

Облик <i>any</i> и сложенице					
	Одричне реченице	Упитне реченице	Потврдне реченице	Укупно	%
<i>any</i> (детерминатор)	24	18	24	66	43
<i>any</i> (прилог)	12	/	1	13	9
<i>any</i> (заменица)	3	/	/	3	2
=самостално	=39	=18	=25	=82	=54
<i>anything</i> (заменица)	22	4	6	32	21
<i>anyone</i> (заменица)	8	3	5	16	10,5
<i>anybody</i> (заменица)	/	/	1	1	0,6
<i>anyway</i> (прилог)	3	/	17	20	13
<i>anywhere</i> (прилог)	1	/	/	1	0,6
=у сложеницама	=34	=7	=29	=70	=45,7
укупно	73 (48%)	25 (16%)	54 (36%)	152	99,7%

Табела 1: Дистрибуција заменичког облика *any* и његових сложеница

Према подацима, у нешто више од половине примера *any* је употребљен самостално (82 примера – 54%), а остало (70 примера – 46%) у сложеницама (*anything, anyway, anyone, anybody, anywhere*). Функција заменичког облика *any* је мешовита, док сложени облици *anything, anyone, anybody* имају заменичку функцију. Сложенице *anyway, anywhere* припадају класи прилога.

У самосталној употреби заменички облик *any* има различита морфолошка остварења, најчешће као детерминатор (66 примера – 80%¹⁵), те као прилог (13 примера – 16%) и као заменица (3 примера – 4%), у реченицама све три врсте (у одричним 39, у упитним 18, у потврђним 25). У смислу еквиваленције конструкција са **детерминаторским *any***, интерпретције у српском су бројне. Овде ће за сваку бити дата српска преводна остварења, излистана према степеноу учесталости.

У одричним реченицама:

– изостављање из превода (13 примера – 54%)

No, they wouldn't be any help. (p.131)

Не, њих двојица не би били од помоћи. (p.119)

– одрична придевска заменица *никакав* (5 примера – 21%)

We haven't had any sort of falling-out since I sat in the front row of an oak-panelled municipal room and then did my job as a witness. (p.124)

Нисмо имали никакав озбиљнији неспоразум још од оног дана кад сам седео у првом реду храстовом оплатом обложене свечане општинске сале, а потом обавио своју дужност сведока. (p.112)

Остали преводни еквиваленти у одричним реченицама (одрична придевска заменица *ниједан*, општа придевска заменица *икакав*, одрична именичка заменица *ништа*, прилог *нимало*) забележени су у једном до два понављања.

– одрична придевска заменица *ниједан*

I didn't have any real evidence. (p.58)

Нисам имао ниједан прави доказ. (p.51)

– општа придевска заменица *икакав*

Margaret didn't have any problem reading me. (p.97)

Маргарет ми је читала без икаквих потешкоћа. (p.87)

– одрична именичка заменица *ништа*

Also, I hadn't read any Stefan Zweig. (p.138)

¹⁵Процентна вредност односи се на удео детерминаторског/прилошког/заменичког *any* у самосталној употреби, а не у оквиру укупног броја корпусних примера, као што је дато у табели.

Уз то, никад нисам читао ништа од Штефана Цвајга. (p.125)

– прилог за количину *нимало*

Not that this brought any comfort. (p.121)

Што није нимало утешно. (p.110)

У упитним реченицама:

– изостављање из превода (6 – 33%)

Do you have any clue as to Miss Ford's intention, or her wider state of mind? (p.90)

Да ли имате идеју о намерама госпођице Форд, или о њеном општем душевном стању? (p.82)

– неодређена придевска заменица *неки* (5 – 28%)

Did Veronica Ford give any reason for withholding it? (p.86)

Да ли је Вероника Форд навела неки разлог због кога га је задржала? (p.77)

Остали преводни еквиваленти (опште придевске заменице *икакав*, *било какав*, неодређена именичка заменица *нешто*, прилози *још*, *мало*) забележени су у једном до три понављања.

– општа придевска заменица *икакав*

Any further advice about that? (p.156)

Можеш ли да ми даш икакав савет тим поводом? (p.141)

– општа придевска заменица *било какав*

Did Robson have any other motives or reasons beyond the obvious ones? (p.31)

Да ли је Робсон имао било какве друге мотиве или разлоге осим очигледног? (p.25)

– неодређена именичка заменица *нешто*

'Any advance on 'very nice'?' (p.47)

'Имаш ли да кажеш нешто, осим тога 'врло фина'?' (p.41)

– прилог за количину *још*

'Have you any other advice?' (p.90)

'Имате ли још неки савет?' (p.81)

– прилог за количину *мало*

Can you shed any light on this one? (p.156)

Можеш ли можда и то да ми мало разјасниш? (p.142)

Иако се из претходне анализе увиђа да су еквивалентни облици у одричним и упитним реченицама бројни, уочава се тренд изостављања превођења облика *any*. Такав манир објашњава се тежњом преводиоца да додавањем/одузимањем речи и обликовањем реченице постигне да она изгледа што природније на циљном језику.

У потврђеним реченицама издвојени су следећи преводни еквиваленти:

– општа придевска заменица *сваки* (7 – 29%)

Well, I probably would have found any girl who didn't shy away from me nice. (p.34)

Мада би ми вероватно била лепа свака девојка која не би побегла од мене. (p.28)

– изостављање из превода (5 – 21%)

If I tried to make any legal fuss about the diary, this would be part of her defence. (p.119)

Ако покушам да у ту причу с дневником упетљам и закон, биће то део њене одбране. (p.108)

Остали еквиваленти (опште придевске заменице *било који*, *било какав*, *какав год*, *ма какав*, прилози *како год*, *имало*, неодређена придевска заменица *неки*) забележени су у једном до три понављања. У примерима *any* има неодређену класификујућу референцу.

– општа придевска заменица *било који*

But there is one line of thought according to which all you can truly say of any historical event—even the outbreak of the First World War, for example—is that 'something happened.' (p.17)

Али постоји један правац размишљања по коме све што се може поуздано рећи о било ком историјском догађају – чак и о избијању Првог светског рата, на пример – јесте да се 'нешто догодило'. (p.13)

– општа придевска заменица *било какав*

'I don't dance', she said, part anthropologist, part layer-down of rules for any relationship we might have, were we to go out together. (p.34)

'Ја не ћускам', рекла је, делом као антрополог, а делом у настојању да успостави правила за било какав будући однос међу нама двома, ако почнемо да се забављамо. (p.29)

– општа придевска заменица *какав год*

I thought more often of Susie, and of the luck any parent has when a child is born with four limbs, a normal brain, and the emotional makeup that allows the child, the girl, the woman to lead any sort of life. (p.169)

Чешће сам размишљао о Сузи, и о томе каква је срећа за родитеља кад му се дете роди са свим удовима, с нормалним мозгом, и емоционалним склопом који омогућава детету, девојци, жени, да води какав год хоће живот. (p.154)

– прилог за начин *ма како*

But we had little experience of the form, so an arch self-consciousness often preceded any urgency of content. (p.33)

Нисмо, међутим, имали довољно искуства с том формом, па је прејака самосвест често односила превагу над сваким, ма како неодложним саопштењем. (p.27)

– прилог (прилошки скуп) за начин *како год*

The erotic principle, in any case, coming into conflict with the death principle. (p.19)

Како год било, еротски принцип долази у сукоб с принципом смрти. (p.15)

– прилог за количину *имало*

I was patient without any sense of being so; (p.160)

Био сам стрпљив без имало напора; (p.145)

– неодређена придевска заменица *неки*

I searched for any moment, incident or remark which might have seemed worthy of acknowledgement or reward. (p.82)

Дао сам се у потрагу за неким тренутком, догађајем или изговореном реченицом која би била вредна признања или награде. (p.74)

Српски превод конструкција са **прилошким *any*** такав је да је *any* углавном изостављен. У изворним реченицама одричног облика прилошка употреба (Eckersley & Eckersley, 1960:p.130) *any* забележена је у пратњи компаратива прилога (*more, longer, worse*) и позитива придева (*good*) чије значење наглашава. У српским реченицама поменуте конструкције изазивају значење на нивоу прилога/придева из изворних конструкција:

But it wouldn't have lasted any longer if Margaret had been more mysterious, I can assure you—and her—of that. (p.85)

Мада не би потрајало дуже ни да је Маргарет била мало више тајанствена, у то вас – као и њу – чврсто уверавам. (p.77)

I think she quite likes being a sympathetic ear, and also quite likes being reminded why she's glad not to be married to me any more. (p.123)

Мислим да јој је прилично драга улога саосећајног слушаоца, а да уз то воли и да се подсећа зашто јој је драго што више није удата за мене. (p.111)

Забележена је само једна употреба прилошког *any* у потврдним реченицама. Поменута конструкција пренета је на српски на исти начин као у одричним реченицама – без одговарајућег еквивалента за *any*, већ само уз компаратив који следи:

But just saying this made me wonder if I *was* enjoying the day any longer. (p.49)

Али чињеница да сам то изговорио нагнала ме је да се запитам да ли још уживам у том дану. (p.43)

У упитним реченицама прилошко *any* није забележено.

Конструкције са **заменичким** *any* (обе референце, обележје [$\pm$ Human]) у овом корпусу забележене су само у три примера, све у одричним реченицама. Њихове еквивалентне интерпретације јесу прилошки израз за количину *ни делић*, показна заменица *они* и изостављање из превода.

– прилошки израз за количину *ни делић*

When, at last, I replied to it properly, I didn't use any of that silly 'epistle' language. (p.58)

Кад сам му коначно написао одговор, нисам се послужио ни делићем оног глупавог 'епистоларног' језика. (p.51)

– показна заменица *оне*

I don't mean any of that First World War rubbish: (p.126)

Не у смислу оних баљезгарија из ратне поезије: (p.114)

– изостављено из превода

Nor did any of them apply to Adrian. (p.64)

Као ни на Адријанов случај. (p.57)

Заменички облик *any* учествује у формирању сложених облика са различитим морфолошким категоријама – именицама, заменицама, бројевима, прилозима и др. У овом корпусном фонду присутни су *anything, anyone, anybody, anyway, anywhere*. Њихова бројност нешто је мања од броја самосталних облика (70 – 46%), али свакако сведочи о високој продуктивности овог заменичког

облика. Као и при самосталној употреби, добијен је велики број преводних еквивалената.

Сложена заменица *anything* (неаниматна референца, обележје [-Animate]) најчешћа је (46%¹⁶) међу сложеним облицима и друга најчешћа у укупном корпусу. У употреби је у реченицама сва три облика, али своје упориште има у одричним (75% свих реченица са овом сложеницом). Њене еквивалентне реализације у овој врсти реченица јесу:

– одрична именичка заменица *ништа* (8 – 35%)

I knew I couldn't change, or mend, anything now. (p.175)

Знао сам да ништа више не могу да изменим, нити да поправам. (p.159)

– општа именичка заменица *ишта* (6 – 25%)

I didn't secretly hope for anything out of it. (p.168)

Нисам се потајно надао да њиме ишта добијам. (p.153)

Са по једним или два понављања забележени су:

– општа придевска заменица *било који*

Not that I would have missed my own life for anything, you understand. (p.73)

Тиме не желим да кажем да бих ја из било ког разлога одбацио свој живот, то вам је свакако јасно. (p.65)

– општа именичка заменица *било ишта*

There seems no way of accessing anything else; (p.143)

Чини се да не постоји начин да се допре до било чега другог; (p.130)

– заменички скуп – прилог и неодређена именичка заменица *тако нешто*

She didn't have any dreadful suspicions or anything. (p.97)

Није гајила никакве страшне сумње или тако нешто. (p.88)

– одрична придевска заменица *никакав*

I could tell she wasn't going to reply to anything I said. (p.152)

Могоа сам да претпоставим да неће одговарати ни на какве моје речи. (p.138)

– речца *уопште*

I don't think anything at all makes it that. (p.52)

Мени се уопште не чини да је тако. (p.45)

¹⁶Процентна вредност односи се на удео овог сложеног облика међу осталим сложеницама, а не у оквиру укупног броја корпусних примера, као што је дато у табели 1.

У упитним реченицама заменица *anything* неупоредиво је ређа, тек четири примера. Преводи се:

– општом именичком заменицом *шта* (три примера)

And is there anything wrong with that? (p.133)

Има ли ичег лошег у томе? (p.120)

– упитном именичком заменицом *шта* (један пример)

I see; anything else? (p.131)

Схватам; и шта још? (p.118)

У потврним реченицама издваја се као еквивалент:

– неодређена именичка заменица *нешто* (3 – 67%)

And the only person—apart from Robson—whose life so far contained anything remotely novel-worthy was Adrian. (p.28)

А једина особа – ако изузмемо Робсона – чији је живот садржао нешто што је макар издалека било достојно романа, био је Адријан. (p.23)

Опште именичке заменице *било шта* и *све* забележене су само по једном:

– општа именичка заменица *било шта*

If you're that clever you can argue yourself into anything. (p.68)

Кад си тако паметан, можеш себе да убедиш у било шта. (p.60)

– општа именичка заменица *све*

I apologised for anything I might have done to make things awkward on the previous occasion. (p.136)

Извинио сам се за све чиме сам можда претходног пута учинио да се осети нелагодно. (p.122)

Сложена заменица *anyone* (аниматна референца, обележје [+Human]) бележи се у све три категорије реченица (23%¹⁷). У одричним је двоструко учесталија него у упитним и потврним.

У одричним реченицама еквиваленти су јој:

– одрична именичка заменица *нико* (5 – 63%)

I don't want to upset anyone any more. (p.172)

Не желим више никога да ражалостим. (p.157)

– општа именичка заменица *ико* (2 – 25%)

I can't remember anyone at Bristol being obese. (p.153)

Не сећам се да је ико у Бристолу био гојазан. (p.139)

¹⁷ Удео заменице *anyone* међу осталим сложеницама.

- неодређена именичка заменица *неко* (само један пример)
...that life is a gift bestowed without anyone asking for it; (p.64)
...да је живот поклон дарован некоме ко га није тражио; (p.57)

У потврђеним реченицама заменица *anyone* равноправно се интерпретира општим именичким заменицама *ико* и *свако*.

She knew me better than anyone else in the world. (p.123)

Познавала ме је боље него ико на свету. (p.111)

Not quite: anyone could see that what's-her-name was stringing you along until something better turned up. (p.131)

Не баш: сваком је било очигледно како те она како-се-зваше само држи на узици док се не појави нешто боље. (p.118)

У три издвојене упитне реченице добијене су две различите интерпретације заменице *anyone*:

- општа именичка заменица *ико*

So how might anyone write Robson's story in fifty years' time...? (p.31)

Како би онда ико могао да напише Робсонову причу после педесет година...? (p.26)

- неодређена именичка заменица *неко*

Where she lived and how, whether she lived with anyone, or had children. (p.139)

Где живи и како, да ли живи с неким, има ли деце. (p.126)

Употреба заменице *anybody* (аниматна референца, обележје [+Human]) забележена је једном у потврђеној реченици (1%¹⁸), са српском реализацијом у општој придевској заменици *било ко*:

She thinks—she knows—that she's changed, and she has; though less to me than to anybody else. (p.93)

Она сматра – она зна – да се променила, што је и тачно; мада за мене мање но за било кога другог. (p.84)

У највећем броју прилог *anyway* (29%¹⁹) забележен је у реченицама потврдног облика – 85% примера са овим прилогом. У смислу еквиваленције остварује се у:

- прилошком скупу за начин *било како било / како год било* (6 – 35%)

¹⁸ Удео заменице *anybody* међу осталим сложеницама.

¹⁹ Удео прилога *anyway* међу осталим сложеницама.

So, anyway—and regardless of the barrister in my head—I emailed Veronica and suggested meeting again. (p.144)

Дакле, како год било – и упркос оном адвокату у мојој глави – послао сам Вероники имејл и предложио јој да се поново сретнемо. (p.130)

Бројни други еквивалентни облици забележени су тек по једном до два пута:

– речца *макар*

When Colin denounced the family, I mocked the political system, and Alex made philosophical objections to the perceived nature of reality, Adrian kept his counsel—at first, anyway. (p.20)

Кад би Колин осуђивао институције породице, а ја се ругао полоточком систему, док је Алес стављао филозофске примедбе на опажену природу стварности, Адријан је ћутао – макар у почетку. (p.16)

– речца *бар*

That’s what Phil Dixon had told us anyway. (p.28)

Тако нам је бар рекао Пикси Диксон. (p.23)

– речца *него*

And then: ‘Anyway, enough chit-chat’. (p.92)

А онда: ‘Него, доста је било ћаскања’. (p.83)

– речца *ипак*

But anyway. (p.96)

Па ипак. (p.87)

– речца *уосталом*

Anyway, Margaret doesn’t like surprises. (p.144)

Уосталом, Маргарет није волела изненађења. (p.131)

– предлошко-падежна конструкција у *сваком случају*

Yes, he said the way you made it obvious that you considered yourself his closest friend—closer, anyway, than the two of us—was absurd and incomprehensible. (p.131)

Да, рекао је како је начин на који си се трудио да покажеш како сматраш себе његовим најблискијим пријатељем – блискијим, у сваком случају, него што смо нас двојица – апсурдан и несхватљив. (p.118)

– прилог за начин *ионако*

The odder part was that it was easy to give this version of my history because that's what I'd been telling myself anyway. (p.88)

Чудније је било то што је било сасвим лако понудити такву верзију моје историје, пошто сам ионако и самог себе у то уверавао. (p.79)

У три издвојене одричне реченице (15%) појавила су се три различита преводна остварења:

– прилог за начин *ионако*

So how might anyone write Robson's story in fifty years' time, when his parents are dead and his girlfriend has disappeared and doesn't want to remember him anyway? (p.31)

Како би онда ико могао да напише Робсонову причу после педесет година, кад његови родитељи буду мртви, а његова девојка нестане, при чему ионако жели да га заборави? (p.26)

– прилог за начин *другачије*

I also liked the hypocrisy of a letter whose point was not just to tell me something I might not have found out anyway (or not for quite a while)... (p.57)

...па ми се допало и лицемерје писма чији циљ није био само да ми саопшти нешто што другачије не бих ни сазнао (или бар за још неко време)... (p.50)

– речца *бар*

Well, not in so many words, anyway. (p.113)

Или бар не с толико много речи. (p.102)

Употреба у упитним реченицама овом приликом није регистрована.

Прилог *anywhere* (1%²⁰) забележен је једном, у одричној реченици са реализацијом у месном прилогу *икуд*.

I thought at one point of contacting the borough's social-services department and asking if they had a care-in-the-community home which sheltered a man all covered in badges, but doubted this would get me anywhere. (p.158)

У једном тренутку помислио сам да се обратим заводу за социјални рад те општине и да упитам постоји ли ту негде у близини прихватилиште у коме је збринут човек прекривен бецевима; сумњао сам, међутим, да би ме то икуд довело. (p.144)

²⁰ Удео прилога *anywhere* међу осталим сложеницама.

Наведени еквивалентни облици показали су обиље преводних могућности за *any* и његове сложене облике. Ако би се пак инсистирало на грубом свођењу еквиваленције на једно најистакнутије решење, резултат испитивања изгледао би као у табели 2:

	Одричне реченице	Упитне реченице	Потврдне реченице
<i>any</i>	0 ²¹	0	сваки
<i>anything</i>	ништа	ишта	нешто
<i>anyone</i>	нико	- ²²	ико
<i>anybody</i>	/ ²³	/	било ко
<i>anyway</i>	-	/	било како било
<i>anywhere</i>	икуд	/	/

Табела 2: Заменички облик *any* и сложене реченице и њихови еквиваленти

То би значило да се заменички облик *any* углавном не преводи у српским одричним и упитним реченицама, док му је у потврђеним еквивалент општа придевска заменица *сваки*. Сложеној заменици *anything* у одричним реченицама српски еквивалент је одрична именичка заменица *ништа*, у упитним општа именичка заменица *ишта*, а у потврђеним неодређена именичка заменица *нешто*. Сложеној заменици *anyone* еквивалент у одричним реченицама јесте одрична именичка заменица *нико*, у потврђеним општа именичка заменица *ико*, док се у упитним реченицама ретко користи, те су и еквиваленти ретки. Сложеној заменици *anybody* еквивалент у српским потврђеним реченицама јесте општа придевска заменица *било ко*, док се у одричним и упитним реченицама изоставља из превода. Сложеном прилогу *anyway* еквивалент у потврђеним реченицама јесте прилошки скуп *било како било*. У упитним реченицама прилог није коришћен, док је у одричним реченицама добио много различитих појединачно малобројних еквивалената, те се није могао извести један заједнички. Сложени прилог *anywhere* преводи се само у одричним реченицама где му је српски еквивалент прилог *икуд*, док се у упитним и потврђеним реченицама не бележи.

²¹ Нулта еквиваленција (0).

²² Због малог броја примера са различитим преводима није могуће извести најчешћи/најистакнутији еквивалент (-).

²³ Није употребљен у овој врсти реченице (/).

Представе ли се резултати ове анализе из супротног смера, тј. из угла најчешћих појединачних еквивалената,²⁴ добио би се следећи преглед:

	Одричне реченице	Упитне реченице	Потврдне реченице	Укупно	%
нулти еквивалент	26	7	7	40	26
<i>ишта</i> (општа им. зам.)	7	3	/	10	7
<i>ништа</i> (одрична им. зам.)	9	/	/	9	6
<i>сваки</i> (општа прид. зам.)	/	/	8	8	5
<i>било како било</i> (прил. скуп)	/	/	6	6	4
<i>никакав</i> (одрич. прид. зам.)	5	/	/	5	3
<i>неки</i> (неодређ. прид. зам.)	/	5	/	5	3
<i>нико</i> (одрична им. зам.)	5	/	/	5	3
<i>ико</i> (општа им. зам.)	2	1	2	5	3
<i>нешто</i> (неодређ. им. зам.)	/	/	3	3	2
<i>свако</i> (општа им. зам.)	2	/	/	2	1,3
<i>било ко</i> (општа прид. зам.)	/	1	1	2	1,3
<i>неко</i> (неодређ. им. зам.)	1	1	/	2	1,3

Табела 3: Најчешћи еквиваленти заменичког облика *ану* и сложеница

4. Закључак

Закључујући анализу корпусног материјала, можемо рећи да је њом направљен покушај да се открије однос између енглеског и српског језика у погледу заменичког облика *ану* и његових сложеница, и тако осветле сви начини реализације испитиваних језичких јединица једног језика у другом. Интересантно је да у синтакси енглеског, а и српског језика, један исти облик често може да има више различитих функција у реченици. То значи да форма и функција неке језичке јединице не морају увек да се поклопе. Њихово значење у потпуности се реализује тек у интеракцији са језичким окружењем у којем се јављају. Још је у првој половини XX века уочено да контекст игра веома значајну улогу у енглеском језику, док је улога облика речи знатно мања (Crute, 1935:p.15). Зато данас функционална граматика тежи повезивању форме са функцијом и значењем речи у контексту (Downing, 2015:p.3).

Ово контрастивно испитивање вршено је системски, с циљем да се појаве из енглеског језика конфронтирају одређеним језичким системима и струк-

²⁴ Еквиваленти који су се јавили само по једном овде нису евидентирани.

турама у српском. Потрага за одговарајућим српским еквивалентима ових заменичких облика показала се као непредвидив и узбудљив посао. Иако су корпусни подаци релативно опширни и ограничени на по 152 јединице из сваког језика, довољно су транспарентни и поуздани да дају увид у садржај и фреквентност проблематике. Уочава се да је присутност облика *any* у енглеском језику једнака присутности свих његових сложеница заједно, међу којима су најчешће *anything*, *anyone*, *anybody*, *anyway* и *anywhere*.

Може се закључити да на пољу контрастирања енглеског заменичког облика *any* и његових сложеница на српски језик не постоји одговарајућа кореспонденција. У игри је велики број алтернативних еквивалената. Зато се, како квалитет превода не би био угрожен, а циљани израз звучао што природније, посеже за различитим смисаоним решењима на стилском, семантичком и прагматичком нивоу. У смислу њихове српске еквиваленције, доминирају различите врсте заменица, што је у складу са заменичком функцијом²⁵ ових облика. Приметно је да однос између енглеских лексичких јединица и њихових српских еквивалената није реципрочан. Појављује се велики број разноврсних, појединачно не посебно честих, српских формата за сваку од наведених енглеских јединица. Поред наведене асиметричности еквиваленције, није ретка ни тзв. нулта еквиваленција – изостанак било какве лексеме у преводу на језик циља. Наиме, сваки четврти од испитиваних корпусних примера (26%) бива изостављен из српског превода. Овакав изостанак еквиваленције решава се на синтаксичким нивоу, у складу са стилским и прагматичким нормама језика, не угрожавајући прецизност у превођењу.

Све наведено сведочи о постојању не посебно високог степена подударности између система заменичких облика у ова два језика. Стога ове заменичке облике није могуће посматрати и анализирати засебно, већ искључиво у оквиру њихове реализације у конкретном текстуалном и синтаксичком контексту.

Sources

1. Barnes, J. (2011) *The Sense of an Ending*. New York, Vintage International, Vintage Books, A Division of Random House, Inc.
2. Barns, Dž. (2012) *Ovo liči na kraj*. Beograd, Geopoetika (prevod Zoran Paunović).

²⁵ Сложени заменички облици имају заменичку функцију, а облици просте форме и функцију заменице и функцију детерминатора (Ђорђевић, 2007:р.159).

References

1. Carter, R., & McCarthy, M. (2006) *Cambridge Grammar of English: A Comprehensive Guide, Spoken and Written English, Grammar and Usage*. Cambridge, Cambridge University Press.
2. Crume, G. (1935) *Parts of Speech and Accidence*. Boston, D.C. Heath and Company.
3. Downing, A. (2015) *English Grammar A University Course*, Third Edition. London and New York, Routledge.
4. Ђorđević, R. (2007) *Gramatika engleskog jezika*, 4. izdanje. Beograd, Ćigoja štampa.
5. Eckersley, C. E., & Eckersley, J. M. (1960) *A Comprehensive English Grammar*. London, Longman Group Limited.
6. Filipović, R. (1959) *An Outline of English Grammar*. Zagreb, Školska knjiga.
7. Haspelmath, M. (2005) *Indefinite Pronouns*, Oxford, Oxford University Press.
8. Huddleston, R., & Pullum, G. K. (2005) *A Student's Introduction to English Grammar*. Cambridge, Cambridge University Press.
9. Jespersen, O. (1965) *A Modern English Grammar on Historical Principles, Part VII, Syntax*. London/Copenhagen, George Allen & Unwin Ltd / Ejnar Munksgaard.
10. Klajn, I. (1985) *O funkciji i prirodni zamenica*. Beograd, Institut za srpskohrvatski jezik, Biblioteka Južnoslovenskog filologa, knj. 7.
11. Klajn, I. (1978) *Razgovori o jeziku*. Beograd, Vuk Karadžić.
12. Kruisinga, E. (1932) *A Handbook of Present-day English II, Accidence and Syntax*. Groning, Nooedhoff.
13. Long, R. (1969) *The Sentence and Its Parts: A Grammar of Contemporary English*. Chicago, The University of Chicago Press.
14. Mirić, V., & Popović, Lj. (1992) *Gramatika engleskog jezika sa vežbanjima*. Beograd, Naučna knjiga.
15. Mihailović, Lj. (1988) *Gramatika engleskog jezika (morfologija i sintaksa)*. Beograd, Naučna knjiga.
16. Onions, C. T. (1904, a reprint from 1965) *An Advanced English Syntax*. London, Routledge and Kegan Paul.
17. Oxford English Dictionary. www.oed.com [Accessed May 2021].
18. Palmer, H. E. (1938) *A Grammar of English Words*. London, Longmans, Green & Co.
19. Palmer, H. E., Blandford F. G. & Kingdon, R. (1976) *A Grammar of Spoken English*, 3rd Edition. Cambridge, Cambridge University Press.
20. Pešikan, M. (1967) O sistemu zameničkih reči. *Naš jezik XVI* (4). Institut za srpski jezik, Beograd, 245–267.
21. Piper, P. (1983) *Zamenički prilozi (gramatički status i semantički tipovi)*. Novi Sad, Institut za strane jezike i književnosti Filozofskog fakulteta Univerziteta u Novom Sadu.
22. Quirk, R., Greenbaum S., Leech G. & Svartvik J. (1972) *A Grammar of Contemporary English*. London, Longman Group Ltd.

23. Stevović, I. (1973) Prilozi kao vrsta reči (funkcija priloga), *Južnoslovenski filolog* XXX (1–2), Beograd, 615–623.
24. Thomson, A. J., & Matrinet A. V. (1991) *A Practical English Grammar*. Oxford, OUP.
25. Zandvoort, R. W. (1962) *A Handbook of English Grammar*, second edition. London, Longmans.

Irena M. Pantić

Kosovo and Metohija Academy of Applied Studies, Peć, Leposavić

ENGLISH INDEFINITE PRONOUN *ANY* AND ITS SERBIAN TRANSLATION EQUIVALENTS

Summary

This study aims to analyse a contrastive relation between the English indefinite pronoun *any* and its Serbian equivalents. Beside the simple pronoun *any*, the study also focuses on how its compounds with other words – nouns (*-body, -thing*), numerals (*-one*) and interrogatives (*-where*) are performed and translated into Serbian. In this sense, the study is result-oriented. In order to reveal the equivalence relevance and equivalence distribution in practice, the analysis was based on a parallel corpus. The source text ‘The Sense of an Ending’ by J. Barnes was confronted with the corresponding target text in Serbian ‘Ovo liči na kraj’, to investigate the appropriate forms.

Although belonging to different language families, English and Serbian have shown a significant degree of similarities and differences among the elements in scope. Indefinite pronouns are a linguistic universal. Thus they occur systematically in both English and Serbian. Nevertheless, the Serbian pronominal equivalents are not categorised only as indefinites, but they also have a negative (*niko, ništa, nikakav*), free-choice (*neko, nešto, neki*) and universal functions²⁶ (*svako, bilo koji, bilo kakav*). There is rarely any reciprocity in a direct Serbian implication for each English pronoun – an English indefinite pronoun usually has numerous Serbian equivalents. The proportion of the pronominal and non-pronominal (adverbs, particles, prepositional phrases, etc) Serbian equivalents is 2:1. Zero equivalence has appeared to be unexpectedly frequent – predominantly in negative and interrogative contexts. But even when the indefinites are not explicitly translated, due to stylistic and pragmatic differences between the two languages, there is equivalence at a syntactic level. The analysis revealed various equivalents, but they can be roughly brought down to the following: *any* is mostly omitted in

²⁶ Haspelmath, 2005: p.48.

Serbian negatives, and interrogatives, and translated as *svaki* in affirmatives; *anything* is translated as *ništa* in negatives, *išta* in interroatives and *nešto* in affirmatives; *anyone* is translated as *niko* in negatives, and *iko* in affirmatives; *anybody* is translated as *bilo ko* in affirmatives; *anyway* is translated as *bilo kako bilo* in affirmatives; *anywhere* is translated as *ikud* in negatives. Such an asymmetry of equivalence shows that there is not obvious and apparent compatibility between English and Serbian indefinite pronouns.

The aim of this paper has therefore been to offer a better understanding of the various forms among the corresponding English and Serbian indefinite pronominals, in terms of their practical relevance.

► **Key words:** pronoun, pronominal, indefinite, equivalent, English language, Serbian language, compound.

Преузето: 24. 5. 2022.
Корекције: 30. 8. 2022.
Прихваћено: 2. 2. 2023.